

JOSIAH ROYCE'UN SADAKAT FELSEFESİNE GÖRE HİRİSTİYANLIK BİR SADAKAT DİNİ MİDİR?

Mehmet Demirtaş
Dr. MEB

Özet: Bu makalede bir Amerikan İdealist filozofu olan Josiah Royce'un sadakat anlayışı ve bu anlayış ekseninde Hıristiyanlığın bir sadakat dini olup olmadığı ele alınacaktır. Bu bağlamda sadakatin ne olduğu, din-sadakat ilişkisi ve Hıristiyanlığın bir sevgi topluluğu olup olmadığı, Royce'un sadakat ahlaki açısından değerlendirilecektir. Öyle ki sadakat, Royce'un tüm yaşam felsefesinin ana merkezini oluşturmaktadır. Bu nedenle bu makale kapsamında sadakatin daha iyi anlaşılması için sadakat örneklerine çokça yer verilip, sadakatin günlük yaşamımızda ne kadar önemli bir değer olduğunun ortaya konulması çalışmanın amaçlarından biri olacaktır.

Anahtar kelimeler: Royce, Sadakat, Sevgi, Topluluk, Hıristiyanlık, Tanrı, Dava

ACCORDING TO THE PHILOSOPHY OF JOSIAH ROYCE'S LOY- ALTY CHRISTIANITY IS A RELIGION OF LOYALTY?

Abstract: This article describes the idealist philosopher Josiah Royce's concept of loyalty as well as of American understanding of Christianity and a loyalty to the axis of this approach will be discussed whether or not religious. In this context, what loyalty is, along with the loyalty to religion, and even whether Christianity is a love -community will be evaluated in terms of Royce's loyalty ethics. In fact, loyalty is very important for Royce, even it is the main center of his entire philosophy of life. Therefore, the main scope of this article is to set up loyalty in the examples given for better understanding the loyalty, just because it is an important value in our everyday lives in order to reveal how important to study it.

Key words: Royce, Loyalty, Love, Community, Christianity, God, Cause,

هل المسيحية هي دين الولاء للفلسفة لـ Josiah Royce؟

الملخص: سيتناول في هذا المقال إدراك الفيلسوف الأمريكي المثلي الأعلى يوشع رويج (Josiah Royce) مفهوم الصداقة وفي إطار إدراكه يدرس أيضا كون المسيحية أو عدمها دين الصداقة. وسيدرس في ضمن البحث أيضا ماهية الصداقة وعلاقة الدين (المسيحية) بالصداقة وأن المسيحية أهي جماعة الوَدِّ والمحَبَّة من وجهة خلق الصداقة يوشع رويج (Josiah Royce). هذا، إنَّ الصداقة التي لها أهميَّة كبيرة عند رويج تجعلها المركز الأساسي لفلسفة حياته كلها. من أجل هذا لقد بُدلت أمثلة كثيرة حول مفهوم الصداقة ليفهم جيدا. وسيصير إظهار مفهوم الصداقة كم لها قيمة عظيمة من أهداف هذا البحث.

الكلمات مفتاحية: رويج (Royce)، الصداقة، الوَدِّ، الجماعة، المسيحية، الإله، الدعوى / المثلي الأعلى.

Giriş

1855-1910 yılları arasında yaşamış olan Amerikalı düşünür Josiah Royce, XIX. y.y.'ın sonlarına doğru ABD'de ortaya çıkan ve İngiltere'dekine benzer özellikler taşıyan idealist felsefenin öncü bir ismi, mutlak idealizmin Amerika'daki en seçkin temsilcilerinden biridir. Pragmatik idealizmi ve sadakat etiğiyle ün kazanmış,¹ Amerikan felsefesinin ikinci dönemi kabul edilen, "Altın Çağ" ında yaşamış; yazar, psikolog, felsefe tarihi, mantık, din, ahlak alanı gibi geniş bir alanın bilgi birikimine sahip çok yönlü ilmi kişiliği olan bir filozoftur.² "Altın Çağ'dan maksat ise, Charles S. Peirce, Josiah Royce, Santayana, William James gibi filozofların 1890'ların sonunda Harvard felsefe bölümünün üyeleri olmaları ve 19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başlarında eserleriyle dünyanın pek çok yerinde adından söz ettirmelerinden kaynaklanmaktadır.

Josiah Royce'un "Sadakat Felsefesi" (*The Philosophy of Loyalty*) adıyla eser yazması, hem felsefi hem de pratik amaç nedeniyle olmuştur. O, yaşadığı çağın insanların ahlaki ideal ve yükümlülüklerini yerine getirme hususunda bir hayli düzensizliğe sahip olduklarını belirterek, toplumda genel ahlaki ciddiyet konusunda büyük bir eksiklik görür. Nitekim bu düzensizliğin nedenini de çoğunlukla insanların kafasını karıştıran ahlak önderleri ve reformcular olduğuna inanır. Bu nedenle ahlaki durumu aydınlatmak ve geleneksel ahlak ilkelerinin tekrar gözden geçirilmesinin gerekliliğine vurgu yapar.³ Bu anlamda Royce, içinde bulunduğu dönemin özelliklerini kendi düşüncesine en iyi şekilde yansıtan bir filozoftur. Mutlak İdealizm olarak inşa etmeye çalıştığı metafiziğini, William James'in Pragmatizmi ve C. Sanders Peirce'ın semiyotiğinden etkilenerek pragmatik idealizme dönüştürmüştür. Öyle ki, onun bu idealist felsefesi 'sadakat' dediği mutlak bir ahlâka ulaşmaktan ibaretir.⁴ Filozofumuz Royce, sadakat felsefesinin etik bir prensip olduğunu ifade ederek, ahlaki hayatta sadakatin yerini tahmin etme nokta-

¹ Ahmet Cevizci, *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma, İst. 2002. s. 890

² Celal Türer, "Amerikan Felsefesinin Özellikleri", *KSÜİFD*, S. 1, 2003, ss. 112-113.

³ Josiah Royce, *The Philosophy of Loyalty*, (PL), The Macmillian Company, New York, 1908, ss. 7-9.

⁴ Hilmi Ziya Ülken, *Ahlak*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1946, s. 88.

sında, ne geleneksel otoriteyi ne de şahsi önyargıların sesini takip etmeye niyetli olmamıştır. Ayrıca o, düzensizliğin de kalıcı olmadığı kanaatindedir. Onun “Sadakat Felsefesini” niçin yazdığı ile ilgili bu kısa değerlendirmeden sonra, genel olarak kavramsal açıdan sadakatin ne anlama geldiğine değinebiliriz.

1. Sadakat nedir?

Genel anlamda “sadakat”, (*loyalty*) bir kişiye, ülkeye, gruba ya da bir davaya/ideale içten samimi bir şekilde bağlanma, sevgi, ödev, ilke ve bir dava/ülkü ya da en yüce bir şeye bağlılık,⁵ gibi anlamlara gelmektedir. Aynı zamanda kişinin sözüne, vaadine ve yeminine de sadık bir bağlılığı ifade etme şeklinde tanımlanır..⁶ Düşünürümüz Royce ise kendi teriminin (*loyalty*) tanımını diğer popüler ve felsefi terimlerle aynı şekilde kullanamayacağını ifade eder. Ona göre mesela; “bağlılık” (*devotion*), kavramı, “sadakat” (*loyalty*) kavramının yerine geçemez. Çünkü sadakat, bağlılığın çok özel bir türüdür. Bir kimse zevk peşinde olduğu şeye bağlı olabilir, fakat bu onu sadakatli yapmaz. “Vefa” (*fidelity*) Fransızca his ve duygulanmalarda sağlamlık, ihanet etmeme, hakikate uygunluk⁷ anlamlarına gelmekle beraber bu kelime, “sadakatin” (*loyalty*) bir vechesidir. Yani sadakat, “vefayı” da içine alır ve daha çok vefalı olma anlamına gelir. Zira onda vefalı olmaya ilaveten bir davaya sadakatli olmanın kabulü ve kararlılığı vardır. Mesela, bir köpeğin efendisine vefalı olması sadece sadakatin etkili bir işareti ya da insanoğlunun karakterinin bir parçası olup bizzat sadık yaşamın bütünüyle makullüğünü ifade eder. Aynı yorum “doğruluk” (*faithfulness*) kavramında da vardır. “Kendini verme” (*absorption*) kelimesine gelince, sadık kimse kendi davasına dikkat kesilir; ancak öfkeli olan bir kimse ise kendi duygularına odaklanmış olabilir. Böyle bir odaklanma, bizim zihnimizde var olan bir şey değildir. Sadık olan kişi güvenilirliğe sahiptir.⁸

⁵ *Webster's New International Dictionary of English Language*, Second Edition, Ed. William Allan Neilson, G&C Merriam co., London, 1945, s. 1464.

⁶ *The Shorter Oxford English Dictionary*, Ed. William Little&H.W.Fowler, C: 1, Oxford at the Clarendon Press, 1950, s. 1173.

⁷ Murtaza Korlaelçi, “Gabriel Marcel’e Göre Bağlılık ve Sadakat”, *Felsefe Dünyası*, S. 6, TFD. Yay, Ankara, 1992, ss. 36-37.

⁸ Royce, *PL*, s. 253.

Yukarıdaki kavramları bir bir analiz eden Royce, sadakatten (*loyalty*) başka amacını karşılayabilecek bir terim bulamadığına özellikle vurgu yapar. Sadakatten bahsederken onun; sevgi, itaat, faziletli aktivitelerde artan sebat, gelişen sabır ve kendini kontrol etme gibi tüm nitelikleri bir insanın sadakat sahibi olmasında ön hazırlık olarak görür. Ona göre sadakat, (*loyalty*) doğru olarak tanımlandığında tüm ahlaki kuralların yerine getirilmesini ifade eder. Bu anlamda bir kişi, gerçekten rasyonel bir sadakat kavramı hakkında bütün ahlak dünyasını ortaya koyabilir. Mesela; adalet, hayırseverlik, endüstri, hikmet, manevilik gibi bütün bu tanımlanabilir kavramlarda sadakat örneklerini görebiliriz; ancak Royce, sadakate uygun olan objelerin ne olması gerektiği hususuna dikkat çeker⁹ ve sadakati, “bir insanın bir davaya/ideale hem gönülden hem de pratikte tamamen kendini adanması şeklinde tanımlar.”¹⁰ Dava/ideal (*cause*) kavramıyla o, gerçekten sevenlerin akıllıca kendi sevgilerine bağlı olduklarında zihinlerinde sahip oldukları doğal bir şeyi ifade eder. Royce, yapmış olduğu bu tanımla, insanların sadık olduğu davaların hiçbir zaman ne tek bir birey ya da bireyler toplamından, ne de sadece soyut ilkelerden oluştuğu kanaatindedir. Şüphesiz ki bu dava/ideal (*cause*) denilen şey; ibadet yerinde, orduda, işyerinde, evde ya da arkadaşlıkta nerede olursa olsun birçok kişinin ortak bir yaşama dâhil olmasıyla bir tür birlikten meydana gelir. Bu nedenle, sadık bir insanın bağlı olduğu davası bir kurumun, ev hayatının ya da cemiyetin doğasından kaynaklanır. Ancak sadakat, merkezi olarak diğer kişilere ya da kurumlara yönelmez; bilakis davalara/ideallere yönelir. Royce’un sisteminde kişi ya da kurumlara sadakati ifade etmek mümkündür; ama bu sadakat anlayışı bir davaya bağlı olmayı gerektirir. Sadakatin diğer en önemli özelliklerin de birisi de iradeyi ifade eden bir kavram olmasıdır. Çünkü sadakat, birey ve vazifesi arasında merkezi bir ilişki görür. İşte bundan dolayı Josiah, sadakatin otorite problemine çözüm olacağını iddia eder.¹¹

⁹ Royce, ss. 15-16.

¹⁰ Royce, s. 16.

¹¹ Mathew Timothy Lu, *On Loyalty*, Aph. d. Thesis, a Dissertation Presented to the Faculty of the Graduate School of Cornell University, 2005, s. 23.

Diğer taraftan Royce, sadakat sahibi bir kimsede/sadıkta şu üç şeyin çok önemli olduğuna işaret eder:

1. Bir insan eğer sadakat sahibi (sadık) ise öncelikle onun sadık kaldığı bir davası vardır.
2. Bu kişi davasına seve seve ve tamamen kendini verir
3. Yine o, kendi davasına olan bağlılığını devamlı ve pratik bir biçimde hizmet ettiğini ifade eder.

Sadakat sahibi bir kimsede bulunması gereken bu üç özelliği ifade ettikten sonra Royce, sadakat örneklerini şu şekilde açıklar:

“Bir vatanseverin kendi ülkesine bağlılığı gerçekten onu ülkesi için yaşamak ve ölmeye götürür, ya da bir şehidin dinine bağlılığı yahut bir gemi kaptanının görevine bağlılığı sadakat örnekleridir. Mesela, bu gemi kaptanı gemisi batarken bile yardım gelene kadar gemi mürettebatındaki en son kişinin kurtulmasını bekleyerek, işine olan sadakatini gösterir.”¹²

Filozofumuz Royce'a göre bu tip sadakat örnekleri, sadık insanın görevini yapma istekliliğini gösterir. Sadık olan kişinin davası kendi sahip olduğu arzunun kabul edilmesiyle olur. Bu kimse, davasını seçer ya da uygun bulur, üstelik bu kişinin sadakati pratik bir sadakattır, onun yaptığı şey davasına hizmet etmektir. Sadık bir birey; istekli, deneyimli ve tamamen bir davaya bağlı olan kişidir. Bir yurtseverin ülkesine olan bağlılığı, bir şehidin dinine olan bağlılığı, bir soyguncunun kendi arkadaş grubuna olan bağlılığı sadakat örnekleridir; fakat Royce, sadakatin daha genel şartlarda -babanın oğluna olan sevgisi, işadamının firmasına olan bağlılığı- örnekleriyle de açıklanabileceğine dikkat çeker. Sadık bireye göre dava objektiftir. O, kendi bencilliğini bir tarafa bırakarak evrensel sadakat ilkesine daha çok hizmet etme duygusu taşır. Dava/ideal, sadece kişinin kendi ideali değil, bununla beraber diğer insanların da ilgileri olmalıdır, yani ilgi sosyal olmalıdır. Netice itibarıyla bir kimse, sadece farklı bireylerin ilgilerinin bir toplamı olarak tek bir davaya sadık olmayı dikkate alamaz, aynı zamanda bu kişinin davası, sosyal bir birliği kuşatmalıdır.¹³

¹² Royce, s. 17.

¹³ Bruce Kuklick, *Josiah Royce an Intellectual Biography*, The Boss-Merill Cpmpany Inc Press, New York, 1972. s. 162.

Açıktır ki sadakat, hiçbir zaman sadece bir duygu değil; bilakis bireyin doğal isteklerini gerektiğinde kısıtlayıp, bir davaya kendini pratikte tam anlamıyla bağlayabilmesidir. Eğer sadakat salt bir duygudan ibaret olsaydı, bir hayale ya da arzuya belli belirsiz bir bağlanma halini alırdı. Oysaki gerçek sadakat, sevginin yanı sıra nihai olanı ve anlamları belirleyen ayrıntılı empirik bilgiyi haklı kılan metafizik bir kavrayışı da ihtiva etmektedir.¹⁴ Mesela, tapınma ve sevgi sadakate eşlik eder; fakat hiçbir zaman tek başına sadakati oluşturmaz. Ayrıca, sadık kimsenin davasına olan bağlılığı için doğal arzularına teslim olması, bir tür kendine hâkim olmayla alakalı bir konudur. Bu da gösteriyor ki, kişi kendine hâkim değilse sadakat imkânsızdır. Sadık kişi, davasıyla alakalı olan sorumluluğu yerine getirmeli; fakat kendi dürtülerinin peşinden de gitmemelidir. Bu durum onun davasıyla alakalı bir yol gösterme örneğidir. Kişinin sahip olduğu davası, kişiye ne yapması gerektiğini söyler ve bu anda kişinin sadakati tamdır, hatta bu kimse, Tanrı'nın emirleri için yaşamak ya da ölmeye bile hazırdır.¹⁵ Gabriel Marcel'in deyimiyle insan için gerçek anlamda var olmak, Tanrı ile beraber var olmaktır. Ona göre kişinin kendini Tanrı'ya adadığı düzeyde bağlanma, artık mutlak bir bağlanmadır. Bağlanmanın bu en son merhalesinin adı imandır. Kişiye özgür bir biçimde kendini gerçekleştirmesine imkân veren şey bağlanma fiili olup, başkasına yönelmeyi esas almaktadır. Başkası ise bilinçli ve özgür bir varlık olarak düşünülmektedir.¹⁶ Aynı zamanda Marcel için sadâkat, mutlak varlıktan kaynaklanmaya mecburdur. Sadakatte sadece kendimize karşı değil, aynı zamanda aktif ve üstün bir ilkeye karşı da sorumlu olup bize emanet edilen şeyi teslim etmek mecburiyetindeyiz.¹⁷

Marcel'in de kendisinden etkilendiğini iyi bildiğimiz Royce, sadık bir kimsenin davasından bahsederken onun iyi bir dava olup olmadığı ile ilgili olarak yorum yapmaz. Onun bu konuyla ilgili düşüncelerini şöyle özetleyebiliriz:

¹⁴ John E. Smith, *Royce's Social Infinite*, The Liberal Arts Press. New York, 1950, s. 35.

¹⁵ Royce, *PL*, s. 18.

¹⁶ Emel Koç, "Gabriel Marcel'e Göre Fanatizm" *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2010, S: 22, s. 131.

¹⁷ Murtaza Korlaelçi, s. 39.

“Nitekim kişinin seçtiği dava, kötü bir dava da olabilir. Eğer bir kimse, sadık bir kimse ise gerçekten kişisel olarak değerlere sahiptir. Aksi takdirde bu kişi, nasıl o davaya sadık olabilir ki, bu nedenle o, davasıyla ilgilenir, onu sever ve ondan iyi bir şekilde memnun olmayı düşünür. Sadakat, hiçbir zaman sadece senin davan için sevgi duygunu ifade etmez ve hiçbir zaman sadece kişisel arzu ve ilginin takip edilmesi anlamına gelmez. Zira sen, sadık bir kişi isen davan, senin dışında bir şey olarak düşünülür. Sadakat, bir kimsenin kendi davası için niçin ölmeye hazır olabildiğidir. Her bir durumda sadık kişi, davasına hizmet ettiğinde sahip olduğu kişisel yararı düşünmez. Üstelik sadık bir kişinin bağlandığı dava, hiçbir zaman tamamen kişisel olan bir şey değildir. Onun davası diğer insanları da ilgilendirir. Yani sadakat, sosyaldir. Sadakatin bizzat sahip olduğu dava/ideal, daima bu kişisel birliğe ve görünüşte dava hakkında birey-üstü bir birliğe sahiptir. Mesela, sadık sevgililer birbirlerine sadece ayrı bireyler olarak bağlı değil, aynı zamanda sevgilerine, beraberliklerine aralarındaki bir bağ nedeniyle bağlıdır. Bireylerin sadık bir kimse olması sadece bağ yoluyla olur. Sadakatin bağlı olduğu dava, daima kişisel ve görünüşte üstün bireyin bu birlikteliğine sahiptir. Dava/ideal, birçok bireyi bir şeye hizmet konusunda birbirine bağlar”¹⁸

Royce'un bu ifadelerinden de anlaşılıyor ki sadakat, sosyal bir niteliğe sahiptir. Ona göre bir insan, bir davanın sadık bir hizmetçisi ise o, en azından makul bir yandaş-hizmetkârlara (*fellow-servants*) sahip demektir. Sadakatin bizzat sahip olduğu amaç daima bu kişisel birliğe ve görünüşte amaç hakkında birey-üstü bir birliğe sahiptir. Sadık sevgililer örneğin, birbirlerine sadece ayrı bireyler olarak bağlı olmayıp; bilakis sevgilerine, beraberliklerine bir bağla da bağlıdır.¹⁹

Görülüyor ki sadakat, kişinin hayatını anlamlandırması ve uğruna canını bile verebileceği bir değerdir. Bu bağlamda Royce'a göre eğer kişi, ahlaki hayatını daha anlamlı hale getirmek istiyorsa şu sorular üzerinde iyi düşünüp cevap vermelidir. “Bir kimse sadakat sahibi olmakla ne kazanır, kendi sadakatinin dışında kişisel olarak hangi iyiliğe sahiptir, biz ne için yaşarız, vazifemiz nedir, doğru ya-

¹⁸ Royce, *PL* ss. 19-20.

¹⁹ Kuklick, s. 162.

şamın ideali nedir, doğru ve yanlış arasındaki gerçek fark nedir, hepimizin ihtiyaç duyduğu ‘gerçek iyi’ hangisidir? ²⁰

Filozofumuza göre her kim bu gibi soruları ciddi olarak düşünmeye başlarsa sonunda göz önünde bulundurması gereken ahlaki hayat hakkında belli büyük gerçekleri gözlemler. Ona göre ilk olarak yapmamız gereken şey, hepimizin idealimizin ne olması gerektiğini ve ahlaki ilkeler hakkında bazı şeyleri bilmemiz gerektiğidir. Öyle ki öğretmenlerimiz, ailelerimiz, oyun arkadaşlarımız, toplum, gelenek, ibadethaneler, doğru ve yanlışın ne tür bir görünümüne sahip olduğu hakkında bize bilgi verir ve bu doğrultuda bizler, kendimize en uygun sadakat örneklerini seçme imkânına sahip oluruz.

2. Din-Sadakat İlişkisi Açısından Hıristiyanlığa Bakış

Yukarıdaki bilgiler ışığında “sadakat ve din arasında nasıl bir ilişki vardır?”, sorusu aslında ahlak-din arasındaki ilişkiye ait bir sorudur. Çünkü “sadakat” kavramı, hem ahlakın hem de dinin ortak kavramıdır. Nitekim Royce felsefesinde sadakat, sadece ahlak felsefesi açısından ele alınmaz, aynı zamanda sadakat, dinin özünü oluşturur ve metafizik bir boyutu vardır. Royce’a göre gerçek sadakat ruhu, ahlaki ve dini ilgilerin tam anlamıyla bir sentezinin özüdür. Öyle ki sadakatin konusunu oluşturan dava/ideal, nihai noktada düşünürümüz açısından dini bir hedef ve kişiye kurtuluş yolunu gösteren bir değerdir.

Öte yandan Royce, dinin temelinde sadakat duygusunun yattığına inanır ve bu din, onun sadakat etiğiyle tamamlanır. Başka bir deyişle “en yüksek iyiye” veya ahlakın temel ilkesine ancak doğru tanımlanmış sadakat/din ile ulaşılabilir.²¹ Royce, dini, herhangi bir şekliyle daima insanüstü dünyayı yorumlama ve ondan faydalanmaya yönelik bir çaba olarak değerlendirmekle beraber,²² onu en yüce haliyle hem sonsuzluk hem de sadakat ruhunun duygu vasıtasıyla ve uygun bir hayal gücü faaliyetiyle yorumlanması şeklinde anlar.²³

²⁰ Royce, ss. 24-25.

²¹ Önder Bilgin, *Sadakat Ahlakı*, Ümit Ofset, Ankara, 2009. s. 243.

²² Royce, s. 377.

²³ Royce, s. 377.

Düşünürümüz Royce, beşeri zihnin en büyük ve en zorlu keşiflerinden birisinin, din ve bilimin nasıl uzlaşacağını anlamaktan ziyade, din ve ahlakın nasıl uzlaşacağını anlamak olduğu hususuna vurgu yapar. Bu anlamda O, tarihte bazı şahsiyetlerin din ve ahlakı birleştirme gibi bir çaba içine girdiğine vurgu yapar. Ona göre mesela; St. Paul, teolojik tartışmaların ve pratik çatışmaların en teşvik edici döneminde Hıristiyanlığın bir yorumuyla din ve ahlakı uzlaştırma çabası içine girmiştir.²⁴ Fakat Royce, ahlak ve din arasında yaşam problemlerine bakışta açık bir zıtlığın olması gerektiğine vurgu yapar; çünkü ahlak, bir ideal yaşamla alakalı olarak fiillerin doğruluğuna değer verir ve ayrıca bu ideali düşünür. Bir davranışla alakalı olarak “şunu yap!” der. Din ise şüphe götürmez inançların, yüksek duyguların bir koleksiyonudur ve bir ihtiyaç duygusu hakkında yoğunlaşır. Eğer din, bu ihtiyacı yerine getirmede başarılı olursa tehlikelerden insanları kurtarmış olan bir bilgi hakkında yoğunlaşır. Yardım için ya da Tanrısı için sabırla beklemeye, kurtuluşa ermeye çağrıda bulunur ve kurtuluşu davranışla arar. Kuşkusuz bazı dini ruh halleri pasif, derin düşünceye dalan, yenilikçi, faal olmaktan daha ziyade tapınmaya önem verir. Ahlak ise insan iradesinin tasdikidir.

Böyle bir değerlendirmeye rağmen din ve ahlak arasında keskin bir ayırım yapabilmek zordur. Bu iki alan birbirleri ile ilintili ve bazı ortak ilke ya da düşünceleri paylaşırlar. Örneğin, iyiliğin insanüstü olduğu noktasında din ve ahlak birleşirler. İkisi de iyi olanı anlamaya ve yorumlamaya yönelir. Ahlak, doğru eylemler hakkındaki maksimler içerir ve bazı özel iyileri kavramamızı ve özellikle kötülüklerden kaçınmamızı öğütler. Ayrıca ahlak açısından iyilik insan tarafından kavranabilir ve onu elde etmek için istemek lazımdır.²⁵ Nitekim Royce'a göre etiğin görevi, ahlaki yaşamı belirlemek ve onun için en iyi yaşam olduğunu göstermektir. Sadakat, sadece yaşama bir rehber değil, aynı zamanda bizim sonsuz ve manevi birliği kapsayan bir ilişkinin vahyi ya da ifşasıdır. Sadakat, sonlu bireylerin yaşamında varlığın şuurlu ve beşer-üstü birliğini sonsuz bir biçim-

²⁴ Royce, s. 378.

²⁵ Josiah Royce, *The Sources of Religious Insight (SRI)*, the Trustees of Lake Forest University, New York, 1914, s. 170.

de ortaya koyma iradesidir. Din, hayal ve hislere başvurarak sadakati makul hale getirir. Din, dünya hayatını “sembolik bir biçimde” yorumlar.²⁶

Royce’un düşüncesine göre, sadakat ve din arasında daima değerli bir bağ vardır. Öyle ki sadakat ve din, her ikisi de “şeyleri” bulup, görüp ve öğrendiğimiz duygularımız ve hislerimizin dünyasında bir içten bağlılığı gerektirir. Diğer taraftan sadakat, birleştiren bir amaç ister, onu arar ve böylece özellikle insanüstü bir şeylere yönelir ya da insanüstü bir şeyler arar. Dolayısıyla sadakat ve din, tam da bu özelliklerinden ötürü birleştirilebilir.²⁷

Düşünürümüze göre sadakat ve dinin bireysel eğitimimiz için önemi oldukça büyüktür. Her biri kendine ait özel misyona sahiptir. Ayrıca bireysel eğitimimiz için büyük öneme sahip olan yenilgi, acı, başarısızlık ve hayal kırıklığı da insani çabalarımızın gelişmesinde büyük oranda etkilidir. Örneğin, acının vasıtasıyla “davalarımız” görülebilir ve yüce bir nitelik kazanır. Royce, acı olmaksızın insani sadakatin asla mükemmelleştirilemeyeceği noktasında ısrar eder. O, bu nedenle yenilgiye, mateme saygı duymamızı ve onları davayı idealleştirmek için evrensel sadakat davasıyla daha yakın temas içine getirilebilmesinde bile bile araç olarak kullanmamızı tavsiye eder.²⁸

Görülüyor ki sadakat, kişinin kendisini davasına tam olarak adanması anlamına gelir ve adama sanatı da ancak adanma sayesinde öğrenilebilir. Fazla gayret; tahammül, fedakârlık, meşakkat, yenilgi ve üzüntü bunlar, sadakatin gerçekten ne olduğunu bize en güzel bir biçimde öğreten şeylerdir. Bütün bu anlatılanlardan da anlaşılıyor ki, Royce felsefesinde bir davaya olan sadakat, sadakatin en kapsamlı olanına imkân vermektedir. Öyle ki kişinin davaları bir sistem oluşturmalıdır. Ayrıca tek bir dava bir sadakat yaşamı haline gelmelidir, bu da evrensel sadakati oluşturmalıdır; çünkü sadakat, bireylere saygı duymayı, onları ortak bir yaşam içinde bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Şüphesiz ki bireyler ayrı olduklarında başarılı olamazlar. Royce’un sadakat anlayışına göre kişi eğer bir

²⁶ Kuklick, ss. 166-167.

²⁷ Royce, *PL*, ss. 290-292.

²⁸ Royce, s.294.

davaya bağlı ise yani, ideal olarak birleşik bir sosyal gruba bağlıysa o zaman sadakat sayesinde problemlerinin çözülebileceğini görecektir.

Bu düşüncelerden de anlaşılıyor ki Royce'un "sadakat" araştırması, kişisel bir rehberlik için sağlam idealleri destekleyen bir yaşam felsefesini ortaya koyar; aynı zamanda filozofumuz, bütün insanların tam bir manevi reaksiyonundan kendi sadakat dininin önemine dikkat çekmiştir. Royce'un ideal sadakatlı kişisi, "inanç ve eylemini" bütünleştirerek olgun bir maneviyata ulaşmış kişidir. Böyle bir insanda var olan doğru inanç, toplumun dışa dönük olan ihtiyaçlarını karşılayacak iyi fiilleri meydana getirmek ve daha iç bir mutluluğa nüfuz için çaba sarf edecektir. Böylece, Royce'un sadakatte ideal kişisi hem ahlaki, hem de dini kişi olmaktadır. Bu düşüncelerden hareketle o, sadakat felsefesinde birçok insanın nihai duygusunu ortaya çıkaran bir yaşama ihtiyacını ya da dini terminolojiyle kurtuluş ihtiyacını hissettiklerini ifade eder. Ona göre bu sadakat sahibi insanlar, en yüksek iyiyi kendi güçlerinin ötesinde hissetmekle beraber, beşer-üstü koruyucu bir varlığın da farkındadırlar.

Royce'un genel olarak sadakat anlayışını bu şekilde ortaya koyduktan sonra, dinin temelinde sadakat duygusunun yattığına inanan bir düşünür olması nedeniyle Royce'a şu soruların sorulması elzemdir: Hıristiyanlık tam bir sadakat dini midir, ya da onun bu sadakat anlayışı ile Hıristiyanlık arasında ne tür bir ilişki vardır, sadece Hıristiyanlık mı sadakat dinidir, başka dinler de sadakat dini değil midir?", türünden sorular, araştırmamıza konu olan ve cevap bulmaya çalışacağımız en temel sorular olacaktır.

Filozofumuz, bu konuyla ilgili düşüncelerini ağırlıklı olarak iki eserinde ele almıştır. Bunlar: "Hıristiyanlığın Problemi" (*The Problem of Christianity*) ve "Sadakat Felsefesi" (*The Philosophy of Loyalty*) dir. Royce, eserlerinde Hıristiyanlığın "kendini sevdiğin gibi komşunu da seveceksin"²⁹ ilkesini felsefi bir bakış açısıyla ele almış ve yorumlamıştır. Açıkçası o, sevginin insanlar arasında sadakati doğurduğunu görmüş ve bu tip sadakatlerin uygulandığı toplumların var olduğunu ifade etmiştir. Ona göre Hıristiyanlığın özü, bir diğeri-

²⁹ İncil, Gal. 6:9] 1Ko. 13:4-5, [Mat. 6:14; Luk. 17:3]. [Mat. 5:44.

ne doğru sevgiyi tatbik eden kişilerden oluşan topluluktan oluşmaktadır. Bu nedenle Royce, bireysel kurtuluşun bir sadakat/bağlılık meselesi olduğunu ve beşeri topluluğa hizmet etmede kişinin kendini adaması gerektiğine inanır.³⁰

Öte yandan onun bu eserinde göze çarpan farklı bir yenilik daha vardır. “Sadakat Felsefesinde” sadakati bir bireyin isteyerek, gönüllüce bir davaya/ideale kendini adaması şeklinde tanımlamıştı; ancak beş yıl sonra biraz soyut olan “sadakat” (*loyalty*) kavramının yerine, “topluluk” (*community*) kavramını getirerek bir anlamda düşüncelerini daha da somutlaştırmıştır. Artık sadakat, kişinin evrensel bir topluluğa tam olarak bağlanmasıyla mümkün olacaktır.³¹

John E. Smith’ e göre Royce, ne Hıristiyanlığın savunmasını yapmış, ne de ona karşı düşmanca bir eleştiride bulunmuştur. Royce için Hıristiyanlık, “sevgi topluluğu” (*the community of love*) doktrininde yoğunlaşmış ve bir anlamda bu topluluğun tabiatı ve fonksiyonu, insanın ahlaki ve dini tecrübesiyle tutarlı gösterilmeye çalışılmıştır.³² Royce’a göre Hıristiyanlık, kendi özünde ve şu ana kadar beşer tarihinde en yüksek derecede gelişmiş bir sadakat dinidir.³³ Hıristiyanlık, uzun bir tarihin sonucunda yaşam hakkında belli bir doktrin ortaya koymuştur. Bu doktrin kısmen tarih ışığında, kısmen de felsefi araştırmalarda değerlendirilir. Royce, Hıristiyanlığın kurtuluş yolunu tüm insanlar için görmemesini kendi özü açısından problemlili görür. Öyle ki, bir an için bu iddianın temelini düşünenecek olursak din, insanların kendi yaşam yolları ve amaçları hakkında onları cezp eder; ancak Hıristiyanlığın bir yaşam sanatı ve beşeri varlığın amacına ulaşması için bir fikir olarak ortaya konması çok farklı bir durumdur. Mesela; bir kişinin Tanrı, dünya, evrenin sırları ve kader hakkındaki görüşleri ne olursa olsun, modern bir insan olarak hem İsa’ya hem de ona inananların problemlerine yö-

³⁰ Josiah Royce, *The Problem of Christianity*, C: 2, Jesse A, Man, “Önsöz”, The Macmillian Company, New York, 1913, s. 22.

³¹ Peter Fuss, *The Moral Philosophy of Josiah Royce*, Harvard University Press, Cambridge, 1965, s. 233.

³² John E. Smith, *Royce’s Social Infinite*, The Liberal Arts Press, New York, 1950, s. 111.

³³ Josiah Royce, *The Problem of Christianity (PC)*, The Macmillian Company, New York, 1913, C.1, s. xviii.

nelik sözlerinin makul bir şekilde takdir etmesinden yola çıkılarak, inançta bir Hıristiyan olup olmadığına karar verilebilir. Yani Royce, şunu iddia eder: “Modern bir insan olarak İsa'nın kişisel ilhamı ve temsili benim için ilahi bir değere sahiptir. Benim varlığım bana Hıristiyan yaşam planının vaat ettiği ve benim gibi diğer zihinlere de vaat ettiği en yüksek manevi başarının olduğunu tecrübemle gösterir.”³⁴ O, bu iddianın bu haliyle kendi içinde çok basit bir problemi taşıdığına inanır. Royce'un düşüncesine göre, tarihsel olarak Hıristiyanlık hiçbir zaman sadece İsa tarafından öğretilen bir din olarak ortaya çıkmamış; bilakis daima İsa'nın yorumlarından ibaret olmuştur. Nitekim insan, kendi kurtuluşu ve Tanrı hakkında daima İsa'nın yaşadığı dönemdeki geleneksel olarak anlattığı ve öğrettiği şeylerin daha ötesine gitmiştir. Josiah'a göre İsa'nın kişiliği ve misyonu Hıristiyanlık yok iken de vardı.

Öte yandan Hıristiyan geleneği, tüm kendi formu içinde daima az veya çok İsa'nın sözleri, fiilleri, kişisel karakteri, misyonu ve yaşamının başardığı ilahi amacı ayırt etmiştir. Filozofumuza göre, İsa'nın kendisi ve misyonunun yorumu böylece ilk tezatlığı oluşturur. Yani İsa tarafından öğretilen din ile daha sonra öğretilen din arasında zıtlık vardır. Royce'un bu konuyla ilgili düşünceleri şöyledir:

“Gelenek bize İsa'nın öğretilerini ve ileri sürdüğü sözleri hakkında bir şeyler anlatır, aynı zamanda onun kaderi, acı çekmesi ve ölümü hakkında bir şeyler anlatır. Diğer taraftan kadenci bir yaklaşımla -acı çekmesi gerekiyordu- gibi bir yaklaşıma da girebilir. Hıristiyanlık dini, sadece bir insan tarafından havarilerine öğretilen bir din değildir. Aynı zamanda bu din, anlamını daha sonraki neslin kurucusunun tabiatına ve misyonuna verdiği yorumlarda oluşmuştur. İsa'nın anlatmış olduğu din, birçok şeyi içinde barındırır. Mesela, geleneğin bize anlattığı Tanrı'nın krallığı, yaşam sanatı gibi düşünceler yoruma ihtiyaç duyar. Bazen havariler İsa'nın anlattığı şeyleri tam olarak doğru bir şekilde anlayamamış da olabilir. Çünkü İsa'nın söylediği sözleri ilk söylendiği zaman açısından anlamak gerekir. İsa hakkında anlatılan kıssalar çok problem oluşturur. İsa'nın sevgi fiili ve onun yeri hakkında ve fedakârlık hakkında öğrettiği şeyler, esrarengiz bir şey olarak görünür. Kesinlikle İsa'nın orijinal öğretilerinin bu problemleri gözükken yönleri, daha sonraki toplumun verdiği yorumlardan kay-

³⁴ Royce, *PC*, C.1, s. 23.

naklanır. Bu duruma İsa'nın ruhunun yol göstericiliğinden kaynaklandığına inanılır. Dolayısıyla problem İsa'nın kişiliği ve misyonu hakkındaki doktrinle alakalıdır.”³⁵

Royce'un bu ifadelerinde de anlaşılıyor ki tüm bu problemler, gerçekten Hıristiyan yaşam doktrini için merkezi bir önem arz eder. Ona göre Hıristiyanlar, İsa'nın Hıristiyanlıkla ilgili ilk sözlerinin Hıristiyan topluluğunun İsa'nın kişiliğine, misyonuna ve tüm dine verdikleri yorum sayesinde zenginleşip derinleştiğini kabul etmek zorundadır. Öyle ki Royce, “spirit” (*ruh*) kavramına ilk kilise tarafından inanılmaya başlandığında onun anlamı, bütün hakikate inananlara lakıyla yol gösteren manasına gelmekteydi, ayrıca bu yeni şeyleri açıklayan yorumcu olarak da kabul edilmişti. Royce'un düşüncesine göre burada önemli olan şey, bu düşüncelerin gerçekten kurucunun, (İsa) anlatmak istediği şeyin bir yorumu olarak Hıristiyan topluluğunda ortaya çıkmasıdır. Hıristiyan topluluğu tarihsel süreç içinde Hıristiyanlığın insanlık için sahip olduğu dini mesajın önemli ve hayati bir kısmını oluşturmaktadır.³⁶

Buradan da anlaşılıyor ki Royce, Hıristiyanlık düşüncesinin yorum tarafına vurgu yapmıştır. O, İsa'nın anlatmış olduğu sevgi, kendini kurban etme ve Tanrının krallığı (egemenliği) gibi konulara dikkat çekmiştir. Nitekim ilk Hıristiyan toplulukları havari Paul tarafından yönlendirilmiş ve Tanrının ruhuyla yönetildiklerine inandıkları bir yorum üzerine yoğunlaşmıştır. Bu nedenle Royce, ilk toplulukların düşünce ve yaşamına büyük gelen bu yorumların, Hıristiyan dininin özünü anlamada birinci derecede önem arz ettiğini ileri sürer.³⁷

Görülüyor ki düşünürümüz, İsa'nın yaşadığı dönemde anlattığı şeylerin kendisinden sonra özellikle kilise tarafından başka bir anlama büründürüldüğüne inanır. Ona göre İsa, Tanrı'nın krallığından özgür biçimde bahseder. Tanrı'nın krallığı onun gerçek yüzünde bir tür sosyal düzen, kolektif yaşam ve toplum olarak görünür; fakat İsa'nın yazılı olan sözleri, o sosyal düzenin ve topluluğun ne olduğunu, neyi amaçlaması gerektiğini mükemmel bir şekilde açık-

³⁵ Royce. *PC*, C: 1, s. 29.

³⁶ Royce, ss. 33-35.

³⁷ Smith, s. 118.

lamaz. Bu bağlamda Josiah, İsa'nın krallığı meselesinin geleneğin ifade ettiği tarzda pek çok soruyu beraberinde getirdiği görüşüne vurgu yapar. Royce açısından bu konuyla ilgili en can alıcı soru şudur: İsa'nın krallığı bu dünya da mı, yoksa başka bir dünyada mı ya da görünür politik bir düzende mi, yahut insanın içinde mi ortaya çıkacaktır?³⁸ İşte Hıristiyanlıkla ilgili bu tür problemlere dikkat çeken Royce, kurtuluşla ilgili olarak bireyin kurtuluşunun belli manevi bir topluluğa (dini bir topluluğa) bağlanarak gerçekleştirilmesine inanır.

Royce'a göre Hıristiyanlık dini, ilk haliyle Hıristiyan kilisesinin sözleri ve yaptıklarından ibarettir. İlk Hıristiyan topluluğu her şeyden önce İsa'nın ölümünden sonra toplanıp bir araya gelen havariler topluluğundan ibarettir. Filozofumuzun bu konuyla ilgili düşüncelerini şöyle özetleyebiliriz:

“Havariler, önceleri İsa'nın öğretilerini öğrendiler ve hayatlarına tatbik ettiler. Daha sonra öğrendikleri kıssalar İncillerde yer aldı ve sonraki çağa aktarıldı. Bu topluluk, Tanrısal ruhun bir işi olarak gördükleri kolektif dini arzuyu tecrübe etmeye başladı. Böylece kendi inancını üretme görevi ortaya çıktı ve onu dönüştürdüler. Bunların en başında Paul gelir. Bu topluluk, bireysel olarak sadece Paul'dan ya da herhangi bir insandan ibaret değildir; aynı zamanda bu topluluk, kendi liderlerinin arzuları altında eylemde bulundular. Daha sonraki Hıristiyan inancının ve tüm yaşam biçiminin kaynağı oldular. Bu anlamda bu topluluğun Hıristiyanlığın gerçek beşeri kurucusu olduğu doğrudur.”³⁹

Filozofumuzun bu düşüncelerinden “Hıristiyan yaşam doktrinini” ideal evrensel topluluktan ayrı olarak düşünemeyiz. Çünkü Hıristiyanlık, sadece ilahi topluluk düşüncesi (kilise) üzerine temellenen bir din olmayıp; kurucusunun manevi bir birlik olarak eylemde bulunduğu herhangi bireysel bir insandan daha ziyade, topluluğun kendisinin olduğu bir dindir. Öyle ki Josiah'a göre, İsa'nın kendisi bir Hıristiyan kilisesini kurmaya niyetlenmemiştir. Royce, kilisenin nasıl kurulduğu ile ilgili sorulara cevap olarak, kilisenin o dönemde yaşayan insanlar tarafından bir topluluk olarak bir araya gelip, psikolojik bir duyguyla kurdukları iddiasını savunur. Şüpheli-

³⁸ Royce, *PC*, C: 1, ss. 36-37.

³⁹ Royce, *PC*, C:1, s. 416.

siz bu duygu, sadece bireye ait olan bir duygu değil; aynı zamanda sosyal bir duyguya yani psikolojiye bağlıdır. Düşünürümüzün bakış açısına göre Hıristiyan tecrübesinin psikolojik kaynağı sosyal olup, bireysel bir psikoloji değildir.⁴⁰

Açıktır ki Royce, Hıristiyanlığı sadece ilahi topluluk düşüncesi (kilise) üzerine temellenen bir din olarak değerlendirmeyip, kurucusunun manevi bir birlik ve bütünlük içinde eylemde bulunduğu ve oluşturmaya çalıştığı bir “dini topluluk” olarak görülmesi gerektiğine vurgu yapar. Ancak Royce’un Hıristiyanlıkla ilgili düşüncelerinde burada dikkatimizi çeken en önemli husus, Royce üzerine araştırmalar yapan bilim adamlarının Royce’un Hıristiyanlıkla ilgili düşüncelerinde tarafsız olduğu ve sadece eleştirilerini yönelttiği yönünde yaptıkları yorumlara katılmak pek de mümkün değildir. Çünkü Royce, içinde yetiştiği Hıristiyan kültürü ve geleneğine tamamen kayıtsız kalan bir düşünür değildir. Bize göre filozofumuz, Hıristiyanlıkla ilgili eleştirilerini özellikle din adamları ve kilise üzerinden yapıyor; ancak Hıristiyanlığın diğer dinler karşısında tam bir sadakat dini olduğu iddiasını savunarak ta yüceltiyor. Bu, onun Hıristiyanlıkla ilgili düşüncelerinde çok ta objektif bir tavır takındığını göstermez.

3. Hıristiyanlık Bir Sevgi ve Sadakat Topluluğu Mudur?

İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu olarak tanımlanan sevgi,⁴¹ tüm dinler tarafından üzerinde en fazla durulan ve önem verilen bir kavramdır. Sevgi, sadece sevenin içinden gelen bir arzu değil, aynı zamanda sevdiği için bir şeyleri yerine getirmeyi de beraberinde gerektirir. Royce, sevginin ilahi bir yönünün olduğunu ve bu nedenle ilahi bir iddiayı kapsayacağını ifade eder. Sevgi ne sadece kendini feda etme ne de insanın her ne olursa olsun sadece zayıflık ve aptalca yaptığı sevimli bir hoşgörüden ibarettir.⁴²

⁴⁰ Royce, ss. 417-419.

⁴¹ *Türkçe Sözlük*, Hasan Eren-N.Gözyaydın-İ. Palatır-T.Tekin-H.Zülfikar, Cilt: 2, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Basım Evi, Ankara, 1988. s. 1259.

⁴² Royce, *PC*, C: 1. s. 82.

Royce, Hıristiyanlık inancında sevgi konusuna çok önem verildiğini ifade eder, hatta onun bakış açısına göre Hıristiyanlık, kendi özünde ve şu ana kadar ki beşer tarihinde en yüksek derecede gelişmiş bir sadakat ve sevgi dinidir.⁴³ Öyle ki Hıristiyan inancının özü, Paul'un doktrinine özdeş görülür.⁴⁴ Royce'a göre, Hıristiyan inancının özünde üç temel düşünce vardır: Topluluk/cemaat düşüncesi, bireyin kayıp durumu ve kefaret anlayışı. Royce, bu üç düşüncenin gerçekliğini araştırarak bireyin kurtuluşunun bu düşünceleri içselleştirmesiyle gerçekleşeceğini mümkün görür.

Şunu hemen belirtmek gerekir ki filozofumuz Royce, Hıristiyanlığın bir sevgi dini olduğuna inanır. Ancak onun bu ifadeyle anlatmak istediği sevgi türü, en derin anlamda sadakate dayalı bir sevgidir. Aslında o, Hıristiyanlığın sevgi ve sadakat dini olması düşüncesine ilk Hıristiyan topluluğunun oluşumundan hareketle özellikle, havari Paul'un etkisini göz önünde bulundurarak varmaya çalışır. Ona göre Havari Paul'un "merhamet/lütuf" (*grace*) olarak adlandırıldığı şey, ilk Hıristiyan topluluğunu korumuş ve birbirlerini çok sevmeleriyle bir sevgi topluluğunun oluşmasına neden olmuştur. O, bu topluluğun farkının sadece bir "sevgi topluluğu" olmayıp, aynı zamanda "sadakatli bir topluluk" olduğuna dikkat çeker. Josiah'ın sevgi topluluğuyla anlatmak istediği şey bir bakıma, "evrensel topluluk" olarak adlandırdığı şeyin diğer adıdır.⁴⁵

Şüphe yok ki bu "evrensel topluluk", Hıristiyanlıktaki teslisin ilk unsurudur. Bu evrensel topluluk, tüm sadakate değer davaları/idealleri uyumlu hale getiren ve her hakiki sadakatin, kişisel iradenin samimi bir seçimini gerektirdiğinden, tüm sadık bireyleri ihtiva eden ideal bir topluluktur. Hıristiyanlığın bakış açısından bu evrensel topluluk ideal kilisedir.⁴⁶ İdeal kilise, "görünür kilisenin" (*visible church*) yorumlanmış hali olarak en saf formunda "görünmez/kavramsal olan kilise" (*invisible church*) olarak kalmaktadır.⁴⁷

⁴³ Royce, s. xviii.

⁴⁴ Frank M., Oppenheim, *Royce's Mature Ethics (RME)*, University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana, 1993, s. 283.

⁴⁵ Royce, *PC*, C:1. s. 172.

⁴⁶ Emel Koç, *Josiah Royce*, Barış Kitabevi, Ankara, 2010, s. 94.

⁴⁷ Royce, s. 115.

Görünen kilise ise ideal kilisenin sınırlı nitelikteki somut ifadesidir. Royce'a göre sadakat, her nerede bulunursa bulunsun görünmeyen kiliseye uygun bir biçimde katılmaya kendimizi hazırlamamız gerekir. Böyle bir paylaşımda biz, en yüksek din anlayışının kaynağını buluruz. Yani "görünür olan kilise", "görünmez olan kilisenin" bir organı ve parçasıdır.⁴⁸ Bu anlamda Josiah, tüm insanlık topluluğunu bir ideal olarak görür. Şu an için yeterli bir şekilde kendi birliğinin bilincinde olan ve beşeri birlikteliğini kendi seviyesi üzerinde temsil eden hiçbir beşeri topluluk yoktur. Günümüz toplulukları ise ya sınıf, millet ya da ırk gibi politik toplulukların yaptığı bir şeyi göz önüne almazlar ve dini birlikte onlar, bir diğerini dışarıda bırakırlar, bu nedenle ideal anlamda ve derecede bir sevgi topluluğu değildir. Royce, bu konuyla ilgili düşüncelerini şöyle özetler:

"Evrensel sevgi topluluğunu oluşturmak için gerekli tedbirleri al ve insanlara yardım et! Kardeşin, arkadaşın, komşun, ülken, insanlık bu topluluğun oluşması için gerekli tedbirleri almalıdırlar. Hıristiyan ahlak ilkeleri pek çok nedenden bunu gerçekleştiremedi. Hıristiyan ahlakı dünyayı derece derece ya da birden bire fethedemez. Eğer Hıristiyanlık kendi gerçek ruhunu kavrar ve insanlık üzerinde ona sahip olursa o zaman insanlık, Hıristiyan ahlakının yaratıcı yeni bir formu üzerinde devam edecektir. Onun tek kalıcı özelliği; insanların kişisel, arkadaşça, sosyal, politik, dini düzenleri ve insanlığın gitgide ideal ve evrensel sevgi topluluğuna benzemesi için onlara yardım etmeye niyetlenmesidir. Hıristiyan dünyasının etik inanç yönü daima şu sözü içermelidir: 'Ben sevgi topluluğuna ve o topluluğun sevdiği ruha arzuda, eylemde, onun üyeleri olan tüm birlikteliğe inanırım.' Şimdiye kadar ben böyle bir topluluk görmedim. Fakat bununla beraber benim yaşam kuralım, onun gelmesini hızlandırmak için harekete geçmektir. Şimdi böyle bir etik inanç, müphem bir insani istek değildir. Çünkü bu inanç, sadece bizim her türlü somut beşeri materyallerle hem toplumsal organizasyonu aratmamız için sahip olmamızla, hem de onlar için sevgiye sahip olmamızla birlikte başaracağımız bir şeydir. Bu iş daima kesin ve sadece sadakatin birliğinde azimlilikle yapılabilecek bir şeydir. Hıristiyan topluluğu düşüncesi, kurtuluş yoluyla olan ilişkisinde kefaret düşüncesini içerecek olan bir karşılaştırma ve bir sentezin tam bir değerlendirilmesini gerektirir."⁴⁹

⁴⁸ Royce, *SRI*, ss. 292-293.

⁴⁹ Royce, *PC*, C: 1, ss. 357-361.

Nitekim sadık bir kimse, aynı zamanda bir sevgi topluluğunun üyesi olmalıdır. Ancak burada sorulması gereken en önemli soru, böyle bir topluluğun nasıl meydana geleceğidir. Royce açısından sevgi topluluğu doğal sosyal gruptan tamamen farklı ve bu toplulukta ilk olarak birbirini seven üyelerin birlikteliğini gerektirir. Öyle ki bu sevgi birliği tüm topluluk üyelerini kapsamalıdır. Eğer birey sevgi topluluğunu sevmezse tabiatıyla sevgi birliği her şeyi kapsamaz. Netice itibarıyla böyle bir toplulukta sevgi değil, tartışmalar ve isyankâr bireylerin isyanı ortaya çıkar. Royce'a göre sadakat, bir ölçüde de yaşamın kaynağı olarak görülür. Yüksek derecede şuurlu sadakat, önceki sadakati var kabul eder ve başlangıcı için ilham veren bir lidere ihtiyaç duyar. Şüphesiz ki sadakate ilham vermede lider, kendine sadık olmalı ve topluluğunu da sevmelidir.⁵⁰

Aslında Royce, sadakatin bizzat mükemmel bir biçimde somut ve insanlığın manevi yaşamının ilgisi olduğunu ifade etmiştir. Burada o, amacının Hıristiyanlıktan daha çok tüm insanların manevi hayata katılmaları şeklinde olduğunu ifade eder. Düşünürümüz, hayatın nabzı ve kalbini sadakat olarak görür. Böylece bu şekildeki bir yaşam biçimi tüm insanlar için bireysel ve toplumsal şuurlu hayatın seviyesini sıhhatli bir şekilde birbirine bağlar. Birey, gruptan ayrı olarak kendi iradesini takip eder ya da kolektif iradeye uyum sağlar. Sonucunda kendine yabancılaşmayı ifade eden daha iç bir gerilimden kaçmak için derin bir ihtiyaca sahip olur.⁵¹ O zaman burada sorulması gereken soru şu olmalıdır: İnsanlığın manevi yaşamının mükemmel bir şekilde somut formu bu evrensel sadakatte nasıl ortaya çıkar? Royce'a göre sadakat, bir dizi ahlaki tercihleri meydana getirir. Bu nedenle evrensel sadakat aslında pratik bir amaca sahiptir, bu ise sevgi topluluğudur. Gerçek sadakat, işte bu sevgi topluluğunun bizzat daha temel bir pratik sevgiyle her üyesini desteklediğini önceden varsayar. Bu pratik sevgi her günkü arkadaşlık eylemi kadar somuttur. Bu nedenle bu toplum, gerçekten tüm üyeleri ve tüm yabancılar için sevgisini ifade etmede sadık benlere imkân verir.⁵²

⁵⁰ Royce, ss. 183-184.

⁵¹ Oppenheim, *RME*, s. 287.

⁵² Frank. M., Oppenheim, *Royce's Mature Philosophy of Religion*, University of Notre Dame Press, Ondiana, 1987. s. 289.

Ancak burada filozofumuz, geleneğin İsa'ya katkıda bulunduğu en doğru hareketin insanın vazifesini, dinin özünü, Tanrı'nın bizzat egemenliğini, Hıristiyanlığın sevgi kavramı açısından tanımlamasında bulur. Ona göre İsa'nın sevgi doktrininin iki özelliği vardır. Birincisi: Hıristiyanlığın sevgi doktrini dini kıssalarda ve İsa'nın ahlaki öğretilerinde ortaya konduğu üzere yaşama doğru pozitif, aktif ve kahramanca tutumu kapsar ve onun önemine değinir. İkincisi ise İsa'nın sevgi hakkındaki öğretilerinin çözülmemiş belli pratik problemleri, yani çok kahramanca ve doktrinin bu pozitif eğiliminin bütün dikkat çekici zıtlığıyla meydana getirdiği problemlerdir. Sevgi hakkındaki orijinal öğretinin çözülmemiş bir şekilde bırakılması problemine önemli bir katkı yeni bir gelişmenin parçasıdır. Sonucunda bu, Paul'dan kaynaklanmaktadır. Bu sonuç, İsa'nın onu önceden görüp görmemesi Hıristiyanlığın daha ileri bir yeri için orijinal öğretiler kadar daha önemli olması sürecinin kaçınılmaz bir başlangıcıdır. Royce'a göre bu iki özellik, İsa tarafından öğretildiği üzere sevgi doktrininin en etkili pozitif ve aktif özelliği ve çözülmemiş problemlerin esrarıdır. İsa'nın sözlerinin ve dini kıssaların çözülmemiş bir şekilde bırakılmasının sevgi hakkındaki birçok problemin çözümüne Paul'un yeni katkısını o, kendi kişisel bir icadı olarak anlamamıştır. Royce'un en önemli tespiti, Paul'un sonradan ilave düşüncelerinin Hıristiyanlığın kalıcı anlamı ve gelişimini belirlemede eleştirel bir etki yaptığı görüşüdür.⁵³

Nitekim Royce, İsa'nın vaaz etmiş olduğu sevginin çoğunlukla yanlış anlaşıldığına dikkat çeker. Mesela, Hıristiyan sevgisi kişinin kendini feda etmesiyle özdeş tutulmuştur. Diğer bir sorun da Hıristiyan sevgisinin "saf fedakârlıkla" özdeş tutulmasıdır. Ona göre, ideal anlamda Hıristiyan olan bir kimse aslında kendi değerini bilip ona göre yorumlayan kişidir. Kötülük karşısında direnç göstermeme yani sana bir tokat atana diğer yüzünü uzatman, bağışlayıcı olman, merhamet etmen ve bütünüyle dünyevi iyiliklere kendini bırakmanla kastedilen şeydir. Düşünürümüz, bu durumu eleştirerek İsa'nın sözlerini ve dini kıssalarda anlatılanları bazı Hıristiyan yorumcularının yanlış anladığını ifade eder. Royce için Hıristiyanlık, kişinin kendini tam anlamıyla feda etmesi değildir. Yani, tamamen pasif ve

⁵³ Royce, *PC*, C: 1, ss. 76-78.

negatif bir durumda olmak demek değildir. Bu sevgi, aynı zamanda kahramanlık ve pozitif yönü olan bir şeydir.⁵⁴

Kuşkusuz, bu daha pozitif ve kahramanca sözlerinin yorumunu mümkün kılan İsa'nın sevgi doktrininin özelliği, onun tüm öğretisinin temelini oluşturan iyi bilinen bir şeydir. Royce'un bu konuyla ilgili düşünceleri şöyledir:

"Tanrı, her şeyi görür. İyi bir kul olmak için birey diğer yüzüne tokat atılmasına izin vererek Tanrı'nın güvenini kazanacağına inanır. Seven kimse çok canlı bir şekilde bütün dürüstlüğü ile olumlu bir zafer bekler. Çünkü onun sevgisi, sevgilerin en azı bile olsa Tanrı'nın nihai arzusunun zaferini aktif ve gayretli bir paylaşım ile peşinen bekler. Merhamet etme, sadece yufka yüreklilikten ibaret değildir. Merhamet, dünyanın üstesinden gelen bir zaferi paylaşmaktır. Hıristiyan sevgisi iki objeye sahiptir: Tanrı ve komşu sevgisi. Bir kimse komşusunu sevmekle aynı zamanda Tanrı'yı ve her bir bireyi mükemmel bir şekilde sever ve ona değer verir. Bu nedenle birey, aslında sonsuz bir değere sahiptir. Sırf Tanrı'yla olan ilişkisinden bu değere sahiptir. Bu nedenle salt kendi kendini feda etme, merkezi bir değere sahip değildir. Çünkü İsa'nın sözleri sadece her insanın konusu olduğu ilahi sevgiyi sevindirmez, aynı zamanda tüm insanlara bu sevgi şuurunu sevindirmek için davette bulunur. Zira onların hepsi Tanrı'nın sevgili kullarıdır. Bu Tanrı sevgisini mükemmel bir şekilde seven kimse, bu nedenle kendisini sadece unutmaz ve terk etmez."⁵⁵

Bir başka açıdan da Royce, Hıristiyanlığı bir sevgi dini olarak nitelendirmeyi hakikati söylemek olarak görür. Ona göre Hıristiyan sevgisi, gerçek topluluklara olan sadakati kapsar. Paul ve onun ilk toplulukları, kutsal ruhun onlara yön verdiğine inanarak, kurucularının (İsa), sevgi doktrininin kendi anlayışlarına dönüştürdüler ve bu doktrin sonuna kadar devam etmiştir. Kuşkusuz gerçek sadakat, bir sevgi topluluğunun bizzat daha temel bir pratik sevgiyle her üyesini desteklediğini önceden varsayar. Bu pratik sevgi her günkü arkadaşlık eylemi kadar somuttur. Bu nedenle bu topluluk gerçekten tüm üyeleri ve yabancıları için sevgisini ifade etmede sadık bireylere imkân verir.⁵⁶

⁵⁴ Royce, s. 79.

⁵⁵ Royce, ss. 80-82.

⁵⁶ Royce, ss. 287-288.

Şüphesiz ki Royce, Hıristiyanlığın sosyal bir özelliğe sahip olduğu konusunda Paul ile aynı düşünceye sahiptir. Yani o, Hıristiyanlığın özünün toplumsal olduğu (Kilisenin tesis etmiş olduğu bir sevgi topluluğu) yönünde onunla aynı düşünceyi benimsemiştir. Bu nedenle bu ikisi, bireyin kurtuluşunu Hıristiyan dininin nihai amacı olarak görür. Filozofumuza göre Hıristiyan topluluğu, içtenlikle kuruluş süreciyle devam eder ve en sonunda sevgi topluluğu bireyi kurtarır. Bu durum daha sonraki bölümde de göreceğimiz üzere

Aslında Royce'un Hıristiyanlığın sevgi ve sadakat konusuna eserlerinde yer verip, İslam'a hiç değinmemesi bize biraz çelişkili bir tutum gibi gelmektedir. Çünkü o, ya İslam'ın bu konuyla ilgili yeterince bilgisine sahip değil, ya da bilerek bu konuya hiç değinmek istemiyor. Çünkü İslam, adından da anlaşılacağı üzere bir sevgi, sadakat ve kardeşlik dinidir. Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde sevgi, sadakat ve komşu hakkına riayet edilmesiyle ilgili ayetler vardır. **Sıdk** kelimesi Kur'an-Kerim'de bazıları mecazi anlamda olmak üzere on beş yerde geçer. Ayrıca üç ayette "doğru sözlü" anlamında **sâdık**, elli kadar ayette bunun çoğul şekilleri (sâdikûn, sâdikîn, sâdikât), altmış kadar ayette aynı kökten çeşitli fiil ve isimler yer almaktadır. **Gazali** ve daha sonraki bazı âlimler sıdkın **altı** çeşidinden söz eder: a) Konuşmada b) Niyet ve İradede c) Karar vermede d) Kararında durma hususunda e) Amelde f) Dini ve Manevi Hallerde sıdk **Bkz.** *İslam Ansiklopedisi*, C: 37. s. 99. **Kur'an-Kerim'de** sevgi ve sadakate ilgili bazı ayetler şunlardır: 19.96 " İman edip, salih amel işleyenler var ya, Rahmân olan Allah onları (gönüllere sevdirecektir.", **42.23** "İşte Allah, iman edip salih amel işleyen kullarını bununla müjdeler. Ey Muhammed! De ki: "Ben bu tebliğime karşı sizden akrabalıkta sevgiden başka hiçbir ücret istemiyorum." Her kim bir iyilik yaparsa biz onun iyiliğini artırırız. Şüphesiz ki Allah, çok bağışlayıcıdır, şükürün karşılığını verir." **4.36** "Allah'a ibadet edin ve O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. Anne-babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşına, yolda kalmışa ve sağ ellerinizin malik olduklarına güzellikle davranın. Çünkü Allah, her büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez."

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi Royce, araştırmalarını biraz daha İslam üzerine yoğunlaştırsaydı, özellikle büyük mutasavvıflardan; Mevlana, Hacı Bektaş-ı Veli, Ahmet Yesevi, Yunus Emre vb. düşüncelerinde sevgi ve sadakat ile ilgili ne kadar çok samimi ve özlü sözlerin olduğunu muhakkak görürdü. Öyle ki Mevlana, hayatı boyunca Allah aşkıyla yanıp tutuşan, hasretinden acı duyan, şiirlerinde ağırlıklı olarak O'nun güzelliğini ve özelliğini işleyen ve O'na kavuşmanın hasretini dile getiren aşk ve çile adamıdır. Aynı zamanda kendisini Kur'an ve Hz. Muhammed sevgisine de adanmıştır. Yani inandığı değerlere kuru bir şekilde değil, iç tecrübe ve aşk olarak bakmıştır. **Bkz.** İbrahim Emiroğlu, *Süfi ve Dil*, İnsan Yay, İstanbul, 2002, ss. 13-14

Bütün bu anlatılanlardan da anlaşılıyor ki, İslam dini ve onun en önemli temsilcileri sevgi ve sadakat konusuna çok önem vermişler ve hatta uygulamada da bunun örneklerini ortaya koymuşlardır. Eğer böyle olmasaydı, çıkışı itibariyle İslam dinine özellikle Hz. Muhammed'e (s.a.v) inananların sayısı çok az olurdu.

hem dikkatli bir yorum topluluğunun analizini hem de Tanrı'nın ve gerçek sonsuzun nihai gerçekliğinin metafizik bir savunmasını yapmada Hıristiyanlığın problemlerinin merkezi bir önemi haline gelmiştir.⁵⁷ Josiah, aslında bu düşüncesiyle Hıristiyan sevgi topluluğunun gerçek tecrübesini göstermek istemiştir. Bu anlamda bir topluluk, sadece bireylerin toplamından ibaret değil, aynı zamanda; dil, sanat, gelenek gibi sosyal ürünleri ortaya koyan bir birlikten meydana gelir.⁵⁸

Royce için din, Tanrıyla ilgili olarak bireyin nihai kaderini ve yaşamın amacını gerçekleştirmek zorundadır. Onun topluluğa bağlılıkla ya da İsa'nın bedeniyle anlatmak istediği şey dini boyutu temsil eder. Çünkü birey, Tanrı'yı sevgi topluluğuna tam bir bağlılıkla sever. O, Paul'un Hıristiyanlığın gelişimine olan katkısının en önemli yönünü, Hıristiyanlığı bir sadakat dini olarak yorumlamasında görür. Tanrı'yı seven biri olarak Hıristiyan'ın esas sadakati İsa'yadır. Mistik bir topluluk olarak kilise ve kendi komşusunu seven biri olarak esas Hıristiyan sadakati bir sevgi topluluğunun üyesi olarak komşusunu sevmeyi gerektirir. Nihayetinde topluluk, kendi üyelerini ortak geçmiş ve ümitle bir araya getirir. Tanrı, komşu ve kilise Hıristiyanlığın üç temel düşüncesidir. Paul için bu üçü Hıristiyanlığın sevgi objesi ve sevginin yaşama arzusudur.⁵⁹

Royce'un "Hıristiyanlığın Problemi" adlı eserinde belki de en dikkat çekici tespiti, asıl İsa ile tarihsel olarak yaşamış olan İsa'nın aynı olup olmadığı yönündeki analizidir. O, Paul'un İsa hakkındaki söyledikleriyle, "dogmatik ya da geleneksel İsa hakkındaki bilgileri" mukayese etmiştir. Bu durum asıl İsa ile tarihsel olarak yaşayan İsa arasında tezat oluşturmakla beraber, Hıristiyanlar tarafından inanılan İsa ile 19 yüz yıl önce Galen'li bireysel bir öğretmen olarak yaşamış olan İsa'nın farklı kişiler olduğunu iddia etmektir.⁶⁰

Royce'a göre Hıristiyanların tecrübesi ve İsa algısı, onları yöneten ve arzu eden olarak birleşik ruhun canlı bir sembolüdür. Düşünü-

⁵⁷ Smith, s. 110.

⁵⁸ Oppenheim, *RME*, s. 131.

⁵⁹ Smith, ss. 139-140.

⁶⁰ Oppenheim, *RMPR*, s. 293.

rümüz Royce, Hıristiyanların inandıkları ya da hissettikleri İsa üzerine odaklanmaları konusunda halen, kendi topluluklarında işlerliği olan ve sadece tarihsel İsa ya da geçmiş dogmanın saf bir kabulü üzerinde odaklanmaktan daha çok, gelecekle yüz yüze kalma konusuna dikkat çekmiştir. Onun “dogma” ile genelde ifade etmek istediği şey, mutlak hakikat olarak otoriter bir şekilde düşünülen herhangi dini inançlar sistemi ya da ifadeleridir.⁶¹

Oppenheim'e göre Royce, Hıristiyanlığın içinde çoğunlukla dogmatik zihinlerin kendilerini daralttığını, diğerlerinin de İsa'nın düşüncelerinden daha çok, önceki dogma formüllerinden türeyen doktrinsel teoriler olduklarını düşünmüştür. Aynı zamanda kilise örgütlenmeleri de kendi aralarında bir fikir ayrılığına neden olmuştur. Kuşkusuz o, bu her iki katı gruptan sakınarak, hem gerçek İsa doktrinine hiçbir bağlılığı gerekli görmeyen liberal Hıristiyanlardan hem de Hıristiyanlığı İsa'nın bir taklidi olarak görmeyi düşünenlerle arasına mesafe koymuştur. Çünkü bireyci liberaller, özellikle gerçek topluluk bilincini önemsemeyerek kurtuluşun bir sevgi topluluğuna sadakatle olabileceği imkânını kabul etmemişlerdir. İşte bu dört yanlış yorumun her biri Royce'un kurtuluşun vazgeçilmez vasıtası olarak dikkate aldığı evrensel sadakati bozar. Royce'un amacı, Hıristiyanlığın akideye ait özünün en doğru bir şekilde rafine edilip ortaya konmasıdır.⁶² Royce için Hıristiyanlık “sevgi topluluğu” doktrininde yoğunlaşmış ve bir anlamda topluluğun tabiatı ve fonksiyonu, insanın ahlaki ve dini tecrübesiyle doğrudan alakalı olmuştur. Daha açık bir biçimde ifade etmek gerekirse onun düşüncesi, gerçek dünyanın bir topluluğun doğası olduğunu göstermek ve bu nedenle Hıristiyan sevgi topluluğu doktrinini hem dünya düşüncesinde hem de kendi teriminde anlaşılır kılmaktır.⁶³

Diğer taraftan Josiah, Hıristiyanlığın insanın kurtuluşu ve insanlık tarihinde merkezi bir rol oynadığına dikkat çeker. O, “Dini Anlayışın/Nüfûz Etmenin Kaynakları” isimli eserinde genellikle

⁶¹ Oppenheim, ss. 293-296.

⁶² Oppenheim, s. 284.

⁶³ Smith, ss. 111-115.

herhangi bir insanın dini tecrübesinin yapısını incelemiştir. “Hıristiyanlığın Probleminde” ise, Hıristiyanlığı sadakat dini olarak değerlendirmenin yanında temel dini ihtiyaçları ve insan tabiatının ilgilerini dikkatli bir şekilde ele alır. Çünkü bunlar, her bir insanın kendisinin kaçınılmaz bir din anlayışının kaynağı olarak hizmet eder. Nitekim Budizm ve Hıristiyanlık örneğinden yola çıkarak her ikisi de sadakat dini olmasına rağmen ikisi arasındaki en radikal farkın, Hıristiyan inancında Tanrı sevgisinin bireylerin kaderini belirlemesi olduğu düşüncesinin hâkim olmasıdır. Bu nedenle Royce, bu eserde Hıristiyanlığın toplumsal dini tecrübesini ve bu tip tecrübeye yer alan problemlerini araştırmak zorunda kalmıştır.⁶⁴

Royce'un bütün bu açıklamalarından da anlaşılacaktır ki sevgi ve sadakat, gerçek bir topluluğun oluşumuna imkân vermektedir. Gerçek bir topluluğun oluşumu ise sadakat ruhunu yapısında barındırarak sevgi topluluğunun gerçekleşmesine yönelik ilk hareketi başlatacaktır. Yani sadakat topluluğundaki ruh birliği, bireyi tamamı sadık bireylerden oluşan “sevgi topluluğundaki” ruh birliğine doğru yönlendirecektir.⁶⁵ Düşünürümüze göre sevgi, sadakattir ve topluluğu mükemmel bir topluluk haline getirir. Bu nedenle Royce için sadakat sadece iyidir. Çünkü sadece bazı davalara sadık olanlar beşeri hayatın anlamını doğru bir şekilde bilirler. Ona göre sadakatımız bu anlamdaki davaya/ideale yönelmelidir ve sadakat tam bir bağlılığı gerektirir. Ancak bir toplulukta birey, sadakati tam olarak sevmelidir. Öyle ki sadakat, ne yaşamak için bir arzuyu onaylamak ne de yaşamak için bir arzuyu inkâr etmektir. Aksine, bireyin kendisini davasına olumlu bir şekilde bağlamasıdır. Dini duyguların rolü özellikle Hıristiyanlığın rolü, yorum topluluğunun birliği ile alakalı olarak Royce'un sadakat teorisi üzerinde çok açık etkisi olmuştur. Çünkü Royce, Hıristiyanlığı sadakatin özel bir biçimi olarak görmüştür.⁶⁶

⁶⁴ Royce, *PC*, C:1, s. 342.

⁶⁵ Koç, s. 94.

⁶⁶ Galip Veliu, *Knowledge and Immortality on the Structure of Scientific Knowledge in terms of Royce's Community of Interpretation*, Aph.d. Thesis, The Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical Uni-

Bir başka bakımdan da Royce, “Hıristiyanlığın Probleminde” İsa’nın yaşamı ve onunla ilgili sorularla ayrıntılı olarak ilgilenmiştir. Onun en etkili iddiası Hıristiyan kilisesinin daima İsa’nın acı çekmesi ve ölümünü, kendi amaçları açısından eleştirel bir şekilde ele alması gerektiğine yaptığı vurgudur. Dinin merkezi ikilemi çarımha gerilmekle anlaşılmaktadır. Öyle ki Royce, temel Hıristiyan düşüncesinin Tanrının egemenliğinin anlamını sonradan açıklamaya çalışan eski dünya zihninden gelenler olduğunu iddia eder. Şüphesiz ki, Paul’cü Hıristiyanlık, Royce için gerçek Hıristiyanlıktır.

SONUÇ

Josiah Royce’un, sadakati “bir insanın bir davaya/ideale hem gönülden hem de pratikte tamamen kendini adaması şeklinde tanımlaması aslında, dava/ideal (*cause*) dediği şeyin sadece soyut bir şey olmayıp, aynı zamanda canlı bir şey olduğunun göstergesidir. Öyle ki Royce’a göre; kişinin evi, ailesi, ülkesi, ibadethanesi, sanata, bilime, insanlık davasına bakışı, Tanrının isteğini gerçekleştirme duygusu gibi şeyler, onun “davalar” olarak adlandırdığı şeylerdir. Nitekim bir kimse, tüm bu şeyleri yani somut ihtiyaç olarak adlandırabilecek nitelikleri kendisi için bir “dava” olarak görebilir. Aynı zamanda bu kişi, birçok bireyi davaya hizmet etmede bir arada düşünebilir. Şu halde düşünürümüzün davalar olarak gördüğü şeyler, beşeri ihtiyaçlar üzerine temellenen bir özelliğe sahip olmanın yanında; insani çabaları, sevgiyi, arzuyu ve şuurulluğu kapsayan özelliklerle doludur. Kuşkusuz birey, davasını sever ve her bir durumda kendi huyunu ve gelişimini davasına borçludur. Davaya hizmet etmek yaratıcı bir çabayı gerektirir. Böyle bir davaya hizmette kişi; kendinden vazgeçerek, benliğini davasına vererek, kendini ifade etmiş olur.

Bu anlamda filozofumuz, sadakatin beşer-üstü bir değer olduğunu savunur; çünkü bir insanın kendini bir şeye tamamen adanması ancak o şey için kendini feda etmesiyle mümkündür. Royce, zaten sadakate ilgili olarak vermiş olduğu örneklerle bunu gayet güzel açıklamıştır. Mesela, bir vatanseverin kendi ülkesine bağlılığı ger-

çekten onu ülkesi için gerektiğinde ölüme götürür. Ya da bir gemi kaptanının gemisi batarken bile yardım gelene kadar gemi mürettebatındaki en son kişinin kurtulmasını beklemesi, onun işine olan sadakatini gösterir.

Bütün bu anlatılanlardan da anlıyoruz ki Royce açısından sadakat, kişinin hayatını anlamlandırması ve uğruna canını bile verebileceği bir değerdir. Bu bağlamda eğer kişi, ahlaki hayatını daha anlamlı hale getirmek istiyorsa tüm insanlığın reddedemeyeceği evrensel bir değer olan sadakati yaşamının temel ilkesi yapmalıdır. Ona göre eğer gerçekten insanlar sadakat gibi evrensel ilkelere sadık bir birey olurlarsa kurtuluşa ererler.

Öte yandan filozofumuz Royce açısından Hıristiyanlık, bir sevgi ve sadakat dinidir. Öyle ki o, iyi bir kutsal kitap okuyucusu ve araştırmacıdır. Onun Hıristiyanlıkta problem olarak gördüğü “sevgi ve sadakat” konusu, din bilginleri tarafından yanlış yorumlanmıştır. Ona göre Hıristiyanlık, herhangi bir olay karşısında inananlarından pasif bir durumda kalmalarını değil, bilakis etkin olmalarını öğütler. Kısacası Royce, Hıristiyan inancının daha aktif ve cesurca yorumlanması gerektiğini ve Hıristiyanlığın ilk çıkışı itibariyle İsa etrafında oluşan o ilk toplulukların, birbirlerini çok seven sadakat ve sevgi topluluğu olduklarını ifade ederek, tarihsel olarak yaşamış İsa'dan daha çok, inananın içindeki İsa'nın sözlerini yaşaması gerektiğine vurgu yapar. Bu düşüncelerden hareketle Royce, “görünmeyen kilise” (*invisible church*) anlayışıyla güya tüm insanlığın tek bir çatı altında birleşeceğine kanaat getirir. Bu, çok iddialı ve gerçekleşmesi muhtemelen mümkün görünmeyen bir düşüncedir; çünkü farklı inanç gruplarını “tek bir sevgi ve sadakat topluluğu” altında o da - görünmeyen kilise- adı altında birleştirme düşüncesi, diğer dinlerin inanç yapıları iyi analiz edilmeden gerçekleşemez.

KAYNAKÇA

Bilgin, Önder. *Sadakât Ahlakı*, Ümit Ofset, Ankara, 2009.

Cevzci, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayınevi, İstanbul, 2002.

Emiroğlu, İbrahim. *Sûfi ve Dil*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2002.

Fuss, Peter. *The Moral Philosophy of Josiah Royce*, Harvard University Press, Cambridge, 1965.

İslam Ansiklopedisi, Cilt: 37. İstanbul, TDV Yay., 2004.

- Koç, Emel. "Gabriel Marcel'e göre Fanatizm" SDÜ. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:22, Aralık, 2010,
- Koç, Emel. *Josiah Royce*, Barış Kitabevi, Ankara, 2010.
- Korlaelçi, Murtaza. "Gabriel Marcel'e Göre Bağlılık ve Sadakat", Felsefe Dünyası, S: 25, 1997.
- Kuklick, Bruce. *Josiah Royce an Intellectual Biography*, The Boss-Merill Company Inc Press, New York, 1972.
- Lu, Mathew Timothy. *On Loyalty*, Aph.d. Thesis, A Dissertation Presented to the Faculty of the Graduate School of Cornell University, 2005.
- Oppenheim, Frank M. *Royce's Mature Philosophy of Religion*, University of Notre Dame Press, Ondiana, 1987.
- Oppenheim, Frank M. *Royce's Mature Ethics*, University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana, 1993
- Royce, Josiah. *The Philosophy of Loyalty*, The Macmillian Company, New York, 1908.
- Royce, Josiah. *The Problem of Christianity* Cilt: 1-2, The Macmillian Company, New York, 1913.
- Royce, Josiah. *The Sources of Religious Insight*, the Trustees of Lake Forest University, New York, 1914.
- The Shorter Oxford English Dictionary*, Ed. William Little& H.W.Fowler, Vol. 1. Oxford at The Clarendon Press, 1950.
- Smith, John E. *Royce's Social Infinite*, The Liberal Arts Pres. New York, 1950.T
- Türkçe Sözlük*, Hasan Eren-N.Gözyaydın-İ.Paladır-T.Tekin-H.Zülfikar, Cilt: 2, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Basım Evi, Ankara, 1988.
- Ülken, Hilmi Ziya, *Ahlak*, İstanbul üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1946.
- Veliu, Galip. *Knowledge and Immortality on the Structure of Scientific Knowledge in terms of Royce's Community of Interpretation*, Aph. D. Thesis, The Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University İn Partial Fulfillment for the Degree of Doctor of Philosophy in Philosophy, Ankara, 1994.
- Webster's New International Dictionary of English Language, Second Edition, Ed.
- Neilson, William Allan. G&C Merriam co. London, 1945.